

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**Методичні рекомендації до проведення
Практичних та самостійних занять з дисципліни
“Фінанси” для здобувачів вищої освіти за освітнім
ступенем «бакалавр» денної та заочної форм навчання
спеціальностей 072 “ Фінанси, банківська справа та
страхування
(Частина 2)**

2019

Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни “Фінанси” для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 072 “ Фінанси, банківська справа та страхування (Частина 2) / Укл. Н.О. Чередниченко, – НУ «Запорізька політехніка», 2019.- 48 с.

Укладач: ст. викладач Н.О. Чередниченко

Рецензент: к.е.н., доцент С.В. Шарова

Відповідальний за випуск: ст. викладач Н.О. Чередниченко

Затверджено
на засіданні кафедри
“Фінанси, банківська справа
та страхування ”

ЗМІСТ

Частина 1	
Вступ	4
Тематичний план дисципліни з розподілом навчального часу за темами і формами занять	6
Змістовий модуль 3 - Фінанси підприємницьких структур та населення	8
Тема 7. Податки і податкова система.	8
Тема 8. Фінанси підприємств	15
Тема 9. Фінанси домогосподарств та фінансове забезпечення соціальних гарантій населення	22
Змістовий модуль 4 - Фінанси цільових фондів та особливості функціонування фінансового ринку	28
Тема 10. Державні цільові фонди	28
Тема 11. Державний кредит і державний борг	32
Тема 12. Фінансовий ринок	39
Рекомендована література	46

ВСТУП

Метою вивчення дисципліни надання фундаментальних знань з функціонування фінансів та їх впливу на соціально-економічний розвиток суспільства, розширення та поглиблення теоретичних знань студентів про фінансову систему держави, порядок формування та використання фондів фінансових ресурсів, які забезпечують функціонування кожної окремої її складової. Це є необхідним для майбутнього бакалавра, щоб об'єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються у суспільстві; розуміти суть і тенденції розвитку фінансових відносин та їх особливості у сфері державних фінансів, міжнародних фінансів та фінансів суб'єктів підприємницької діяльності.

Методологічною та теоретичною основою науки про фінанси є економічна теорія, макро- та мікроекономіка. Такий підхід дозволяє вивчати фінанси у взаємозв'язку з іншими економічними категоріями, розібратися у їх суті та розробити аргументовані пропозиції щодо вдосконалення фінансового механізму.

Завданням курсу дати в необхідному обсязі теоретичний матеріал, який включатиме сучасні наукові розробки як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів; дати правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарської діяльності і населення, розкрити можливості використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи; з'ясувати роль фінансів у економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових відносин; визначити сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики держави.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

- фінансовий механізм держави та його складові;

- основні проблеми, які виникають в ході функціонування фінансового механізму та засоби їх розв'язання;
- структуру ланок фінансової системи держави та основні взаємозв'язки між ними;
- організаційну структуру управління фінансовою системою;
- форми і види фінансових ресурсів, які є у розпорядженні суб'єктів фінансових відносин;
- об'єктивно та професійно грамотно оцінювати економічні процеси, що відбуваються в суспільстві;
- розуміти суть і тенденції розвитку фінансових відносин та їх особливості у сфері державних фінансів, фінансів підприємницьких структур, міжнародних фінансів;
- аналізувати сучасний стан та перспективи майбутнього розвитку фінансового ринку України;
- уміти розробляти і вирішувати питання теорії і практики фінансової політики держави в умовах ринкової економіки.

1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ
з розподілом навчального часу
за темами і формами занять

Теми курсу	Аудиторні заняття						Час та завдання на самостійну роботу		
	Лекцій	Консультацій	Семінірів	Практичні заняття	Лабораторні роботи	Інші види	Загалом, годин	Самостійна робота	Завдання
Змістовий модуль 1 – Теоретичні основи функціонування фінансів									
Тема :1. Суть і функції фінансів.	4			4			23	15	Засвоєння матеріалу лекцій
Тема 2. Фінансова система	4			4			23	15	Засвоєння матеріалу лекцій
Тема 3. Фінансова політика і фінансовий механізм	4			4			18	10	Засвоєння матеріалу лекцій
Разом за змістовим модулем 1	12			12			64	40	
Змістовий модуль 2 - Державні фінанси									
Тема 4 Управління фінансами і фінансовий контроль	4			4			18	10	Засвоєння матеріалу лекцій
Тема 5 Державні	4			4			23	15	Засвоєння

фінанси								матеріалу лекцій
Тема 6 Бюджет і бюджетна система	6		6			30	18	Засвоєння матеріалу лекцій
Разом за змістовим модулем 2	14		14			71	43	
Змістовий модуль 3 - Фінанси підприємницьких структур та населення								
Тема 7. Податки і податкова система.	4		2			26	20	Засвоєння матеріалу лекцій
Тема 8. Фінанси підприємств	6		2			28	20	Засвоєння матеріалу лекцій
Тема 9. Фінанси домогосподарств та фінансове забезпечення соціальних гарантій населення	4		2			20	14	Засвоєння матеріалу лекцій
Разом за змістовим модулем 3	14		6			74	54	
Змістовий модуль 4 - Фінанси цільових фондів та особливості функціонування фінансового ринку								
Тема 10. Державні цільові фонди	4		2			20	14	Засвоєння матеріалу лекцій
Тема 11. Державний кредит і державний борг	4		2			26	20	Засвоєння матеріалу лекцій
Тема 12. Фінансовий ринок	6		4			30	20	Засвоєння матеріалу лекцій
Разом за змістовим модулем 4	14		8			76	54	
Усього годин	54		40			285	191	

Змістовий модуль 3 - Фінанси підприємницьких структур та населення

Тема 7. Податки і податкова система.

План практичного заняття

1. Економічна сутність і функції податків.
2. Елементи податку, їх характеристика.
3. Податкова система та податкова політика в Україні.
4. Класифікація податків.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте економічну сутність податків і значення у фінансовій системі України?
2. У чому полягають відмінності між податком і обов'язковим платежем? Наведіть приклади.
3. Назвіть джерела податків.
4. Які функції виконують податки?
5. Охарактеризуйте єдність і суперечливість функцій податків.
6. За якими ознаками можна класифікувати податки?
7. Назвіть принципи оподаткування.
8. Які основні елементи податку?
9. Охарактеризуйте економічний зміст податкової системи.
10. Назвіть загальнодержавні податки і збори України?
11. Перелічіть місцеві податки і збори?
12. Охарактеризуйте механізми оподаткування податком на додану вартість, акцизним збором і митом.
13. Дайте характеристику механізму оподаткування прибутку підприємств, податку з доходів фізичних осіб.

Самостійна робота

1. Виконати реферат на тему:

1. Суть та функції податків.
2. Класифікація податків.
3. Податкова система, принципи її побудови.
4. Склад місцевих податків і зборів та порядок їх встановлення. Законодавство України про місцеве оподаткування.

2. Тест-контроль

Дати відповіді на запитання тестів:

1. Податки – це обов'язкові платежі:

- а) юридичних осіб до місцевих бюджетів залежно від розміру доходів;
- б) фізичних осіб до бюджетної системи від вартості майна;
- в) юридичних і фізичних осіб до бюджетної системи залежно від вартості майна, розміру доходу або обсягу споживання.

2. За допомогою податків перерозподіляються:

- а) резервні фонди;
- б) ВВП і НД;
- в) вартість основного капіталу;
- г) вартість робочої сили.

3. Які види платежів належать до прямих податків:

- а) акцизний податок, мито;
- б) податок на прибуток підприємств, податок з доходів фізичних осіб;
- в) ПДВ?

4. Які ставки ПДВ діють сьогодні в Україні:

- а) нульова;
- б) 7 %;
- в) 20 %;
- г) 17 %?

5. Які види податків і зборів належать до місцевих:

- а) акцизний збір, податок на додану вартість;
- б) єдиний податок, збір за паркування транспортного засобу;
- в) податок на прибуток підприємств;
- г) мито, державне мито?

6. Хто є дійсним платником ПДВ та акцизного податку:

- а) виробник товару;
- б) торговельне підприємство;
- в) споживачі товарів та послуг;
- г) всі відповіді правильні?

7. Значна частка непрямих податків свідчить про:

- а) фіскальний характер податкової системи;
- б) неефективну систему стягнення податків;
- в) низький рівень податкової культури.

8. Дайте правильне визначення поняття „податкова система”:

- а) сукупність податків, що визначається державою;
- б) сукупність податків і зборів, що визначається державою;
- в) сукупність загальнодержавних і місцевих податків і зборів.

9. Залежно від рівня державного управління податки поділяють на:

- а) загальнодержавні, місцеві;
- б) прями, непрямі;
- в) разові;
- г) систематичні.

10. Як класифікують податки за методом оподаткування:

- а) прями, непрямі;
- б) загальнодержавні та місцеві;
- в) прогресивні, регресивні, пропорційні;
- г) розкладні, окладні?

11. Що оподатковується:

- а) об'єкт податку;
- б) носій податку;
- в) суб'єкт податку;
- г) джерело податку?

12. Цільовий характер мають:

- а) обов'язкові платежі;
- б) податки;
- в) державне мито;
- г) штрафні санкції.

13. Фізичні та юридичні особи, які зобов'язані сплачувати податок за законом, є:

- а) суб'єктами податку;
- б) носіями податку;
- в) об'єктами податку;
- г) джерелами податку.

3. Розв'язати задачі:

Задача 1.

Вихідні дані:

Взуттєва фабрика виробила і продала магазину 50 пар жіночих чобіт. Собівартість однієї пари чобіт – 500 грн. Розмір націнки при продажу – 25 %.
Необхідно:

Визначити суму податку на додану вартість, що включається в ціну (вартість) чобіт, які продаються; відпускну вартість всіх чобіт та ціну однієї їх пари.

Розрахунок здійснити у вигляді таблиці.

Таблиця. Розрахунок суми ПДВ та ціни продажу чобіт

№ з/п	Показники	Сума, грн.
1	Собівартість всіх чобіт	
2	Сума націнки, %	
3	Сума ПДВ, %	
4	Відпускна вартість всіх чобіт	
5	Ціна продажу однієї пари чобіт	

Задача 2.

Вихідні дані:

Вартість придбаного товару (50 пар чобіт) без ПДВ 31250 грн. Розмір націнки 10 %.

Необхідно:

Визначити суму податку на додану вартість, що включається в ціну (вартість) чобіт, які перепродаються, відпускну вартість всіх чобіт і ціну однієї пари.

Розрахунок здійснити у вигляді таблиці.

Таблиця. Розрахунок ПДВ та ціни продажу товару (чобіт), що перепродається

№ з/п	Показники	Сума, грн.
1	Вартість придбаних чобіт без ПДВ	
2	Сума націнки, %	
3	Сума ПДВ, %	
4	Відпускна вартість всіх чобіт	
5	Ціна продажу однієї пари чобіт	

Задача 3.

Вихідні дані:

Завод „Продтовари” виробив і продав 100000 пляшок по 0,5 літра підакцизного вина. Собівартість однієї пляшки вина – 53,40грн. Розмір націнки – 25 %. Ставка акцизного податку – 0,01 грн. з однієї пляшки вина.

Необхідно:

1.Визначити оподаткований податком на додану вартість оборот.

2. Розрахувати суму ПДВ.

3. Визначити відпускну вартість всього вина.

4. Розрахувати ціну продажу однієї пляшки вина.

Розрахунок перелічених показників виконати за схемою, наведеною в таблиці.

Таблиця. Розрахунок суми ПДВ по підакцизних товарах

№ з/п	Показники	Сума, грн.
1	Собівартість всього вина, що продається	
2	Сума націнки, %	
3	Сума акцизного збору	
4	Оборот, що оподатковується ПДВ	
5	Сума ПДВ	
6	Відпускну вартість всього вина	
7	Ціна продажу однієї пляшки вина	

Задача 4.

Вихідні дані:

Цегельний завод продав 100000 шт. Силікатної цегли. Відпускну ціна однієї тисячі штук цегли – 3600 грн.

Необхідно:

1. Визначити загальну вартість проданої цегли.

2. Визначити суму податку на додану вартість у вартості проданої цегли.

Розрахунок перелічених показників виконати за схемою, наведеною в таблиці.

Таблиця. Визначення суми ПДВ у вартості проданої продукції

№ з/п	Показники	Сума, грн.
1	Кількість проданої цегли, шт.	
2	Відпускну ціна однієї тисячі, грн.	
3	Загальна вартість проданої цегли, грн.	
4	В тому числі сума ПДВ, грн.	

Задача 5.

Вихідні дані:

Підприємство по реалізації підакцизних товарів за місяць має такі дані:

Таблиця. Найменування товарів, що продаються, їх кількість та ставки акцизного збору

№ з/п	Найменування товарів, що продаються	Один. виміру	Кількість	Ставки акцизу	Сума акцизу, грн.
1	Пиво солодове	л	50000	2,78 грн. за 1 л	
2	Вина виноградні	л	5000	0,01 грн. за 1 л	
3	Вина ігрісті шампанські	л	4500	11,65 грн. за 1 л	
4	Горілка, 40 %	л	5000	169,27 грн. за 1 л 100 % спирту	
	Всього				

Необхідно:

Розрахувати суму акцизного збору по підакцизних товарах, які реалізуються. Розрахунок суми акцизного збору провести в таблиці, поданій в умові завдання.

Задача 6.

Вихідні дані:

Ціна (вартість) реалізованих ювелірних виробів 1500000 грн. Ставка акцизного податку – 55 %.

Необхідно:

Визначити суму акцизного податку, яка включається у відпускну ціну (вартість) ювелірних виробів. Розв'язання здійснити в таблиці.

Таблиця. Визначення суми акцизного збору, включеної у відпускну ціну (вартість) ювелірних виробів.

№ з/п	Показники	Сума, грн.
1	Відпускну ціна (вартість) ювелірних виробів	
2	Сума податку на додану вартість	
3	Оптова ціна (вартість) без ПДВ	
4	Ставка акцизного податку, %	
5	Сума акцизного податку	

Задача 7.

Вихідні дані:

Суб'єктом підприємницької діяльності придбано в іншій країні 10 шкіряних курток за ціною 350 доларів США за одну куртку, що підтверджено митною декларацією. Курс долара по відношенню до гривні на день подання митної декларації складає: 1 долар = 25,45 грн.

Ставка акцизного податку – 35 %.

Необхідно:

Визначити оподатковуваний оборот і суму акцизного податку.

Розв'язання здійснити в таблиці.

Таблиця. Розрахунок оподаткованого обороту та суми акцизного збору по імпортих товарах, придбаних за іноземну валюту

№ з/п	Показники	Сума, грн.
1	Кількість придбаних курток, шт.	
2	Митна вартість 1 куртки в іноземній валюті, долар	
3	Митна вартість всіх курток в іноземній валюті, долар	
4	Курс долара до гривні	
5	Митна вартість курток в національній валюті, грн.	
6	Ставка акцизного податку, %	
7	Сума акцизного податку, грн.	

Задача 8.

Визначити суму внеску ЄСВ.

Вихідні дані: нарахована заробітна плата Іванову І.І. – 11200,00; Петрову П.П. 8800,00; Симоненко О.О. – 7730,00.

Задача 9.

Визначити суму внеску ЄСВ.

Вихідні дані: нарахована заробітна плата Іванову І.І. –9100,00; Петрову П.П. 8700,00; Симоненко О.О. – 7530,00.

Задача 10.

Визначити суму внеску ЄСВ.

Вихідні дані: нарахована заробітна плата Іванову І.І. –18000,00; Петрову П.П. 9400,00; Симоненко О.О. – 7630,00.

Задача 11.

Визначити суму податку з доходів фізичних осіб.

Вихідні дані: нарахована заробітна плата Іванову І.І. – 9860,00; Петрову П.П. 17100,00; Симоненко О.О. – 4890,00.

Тема 8. Фінанси підприємств

План практичного заняття

1. Сутність і функції фінансів підприємств.
2. Основи організації фінансів підприємств.
3. Грошові фонди та фінансові ресурси підприємств.
4. Прибуток підприємства: його роль, формування, розподіл та використання.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте особливості фінансів підприємства порівняно з державними фінансами.
2. Наведіть загальні та специфічні ознаки, властиві фінансам підприємств.
3. Визначте сутність фінансів підприємств.
4. Охарактеризуйте групи фінансових відносин, що стосуються фінансів підприємств.
5. Дайте характеристику функцій фінансів підприємств.
6. Назвіть обов'язкові передумови ефективного функціонування фінансів підприємств.
7. Охарактеризуйте сутність грошових коштів, грошових фондів та фінансових ресурсів підприємства.
8. Дайте характеристику формування та використання фінансових ресурсів підприємств.
9. Розкрийте економічну сутність прибутку.
10. Визначте чинний порядок оподаткування прибутку підприємств.
11. Охарактеризуйте процес формування чистого прибутку підприємства.
12. Охарактеризуйте зміст розподілу та використання прибутку.

Самостійна робота

1. Виконати реферат на тему:

1. Фінанси підприємств як основа фінансів суспільства.
2. Особливості організації фінансів підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.
3. Галузеві особливості організації фінансів.
4. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств.
5. Фінансова діяльність підприємства, її механізм.
6. Фінансове планування й прогнозування на підприємствах.

2. Питання для самостійного опрацювання:

1. Охарактеризуйте організацію фінансів підприємств.
2. Визначте, як організаційно-правова форма господарювання впливає на організацію фінансів підприємств.
3. Визначте, як галузева специфіка впливає на організацію фінансів підприємств.

3. Тест-контроль

Дати відповіді на запитання тестів:

1. Які з перелічених нижче відносин не входять до складу фінансів підприємств:
 - а) між підприємством і його робітниками;
 - б) між підприємством та державою;
 - в) між робітниками підприємства та торговельними організаціями;
 - г) між підприємствами?

2. Яку основну ставку оподаткування прибутку підприємств встановлено в Україні (%):

- а) 25;
- б) 45;
- в) 30;
- г) 18?

3. Фінанси підприємств — це:

- а) кошти, які зберігаються в касі бухгалтерії підприємства;
- б) кошти, що є на рахунку підприємства в банку;
- в) економічні відносини, пов'язані з рухом грошових потоків, формуванням, розподілом і використанням доходів та грошових фондів суб'єктів господарювання у процесі відтворення.

4. За яким критерієм поділяють капітал на основний і оборотний:

- а) за величиною вартості його структурних елементів;
- б) за формою участі у процесі виробництва та особливостями перенесення власної вартості на продукцію, що виробляється;
- в) за сферою функціонування?

5. Як підприємства відшкодовують вартість, що втрачають засоби праці внаслідок зношування:

- а) відрахуванням відповідної суми з отриманого доходу;
- б) через амортизацію шляхом створення амортизаційного фонду;
- в) відрахуванням відповідної суми з отриманого прибутку?

6.У чому виявляються відмінності обороту основних виробничих та оборотних виробничих фондів:

- а) основні виробничі фонди обертаються за один виробничий цикл, а оборотні — за декілька;
- б) основні виробничі фонди обертаються за декілька виробничих циклів, а оборотні — за один;
- в) пасивна частина основних виробничих фондів обертається за декілька виробничих циклів, а їхня активна частина та оборотні фонди — за один цикл?

7.Як називають витрати підприємства на виробництво продукції, виражені в грошовій формі:

- а) ціна виробництва;
- б) вартість виробництва;
- в) виробнича собівартість?

8.Суб'єкти якого добровільного об'єднання підприємств та організації втрачають юридичну та господарську самостійність:

- а) асоціації;
- б) концерну;
- в) консорціуму?

9.Який напрям підприємницької діяльності підприємства найбільш важливий:

- а) фінансовий;
- б) виробничий;
- в) комерційний;
- г) важливі всі напрями?

10. Які ознаки характеризують одноособове господарство:

- а) обмежена відповідальність;
- б) повна самостійність;
- в) одержання додаткового доходу від спеціалізації?

11. Учасники товариства з обмеженою відповідальністю відповідають за борг товариства:

- а) у межах належних їм внесків;
- б) у межах належних їм внесків і майном у розмірі, кратному внеску;
- в) несуть солідарну відповідальність усім майном.

12. Валовий прибуток від реалізації продукції — це:

- а) виручка від реалізації без ПДВ;
- б) грошове вираження вартості реалізованого товару без ПДВ, акцизів, знижок;
- в) різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції.

13. Рентабельність — це:

- а) частина прибутку, що залишається після відшкодування усіх витрат;
- б) абсолютний показник ефективності роботи підприємства;
- в) відносний показник ефективності роботи підприємства.

14. Власні фінансові ресурси підприємства — це:

- а) статутний фонд;
- б) кредити;
- в) основні засоби;
- г) нерозподілені прибутки.

15. Фінансові ресурси підприємства утворюються за рахунок:

- а) тільки власних коштів;
- б) власних і позичкових коштів;
- в) тільки позичкових коштів.

4. Тестове завдання

До даних термінів доберіть єдине правильне визначення серед тих, що наводяться нижче.

Терміни

1. Валовий дохід.
2. Валові витрати.
3. Виручка від реалізації.
4. Використання прибутку.
5. Резервний фонд.
6. Нерозподілений прибуток.
7. Грошові кошти.
8. Кругообіг коштів підприємства.
9. Організація фінансів підприємств.
10. Скоригований валовий дохід.

Визначення

А. Спрямування прибутку підприємства на сплату податків, створення резервного фонду, виплату дивідендів, поповнення статутного фонду, фінансування витрат у процесі фінансово-господарської діяльності.

Б. Сума коштів, які надійшли на банківський рахунок або у касу підприємства від продажу товарів та надання послуг.

В. Загальна сума доходу платника податку на прибуток від усіх видів діяльності, отримана (нарахована) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі як на території України, так і за її межами.

Г. Витрати, здійснені платником податку на прибуток протягом звітного податкового періоду, які виключаються із суми скоригованого валового доходу для обчислення суми оподаткованого прибутку.

Д. Гроші підприємства, які перебувають на його рахунках у банках, у касі підприємства й підзвітних осіб.

Є. Планомірний рух коштів підприємства у процесі господарської діяльності, результатом якого є створення нової споживчої вартості та зростання вартості.

Ж. Частка прибутку підприємства, отримана в результаті діяльності в попередні періоди, яка не була спрямована на виплату дивідендів власникам підприємства чи поповнення складових власного капіталу підприємства.

З. Методи, форми і способи формування та використання фінансових ресурсів, а також контроль за їхнім кругообігом з метою досягнення визначених підприємством цілей.

І. Розрахунковий показник, який використовується для визначення суми оподаткованого прибутку під час обчислення податку на прибуток.

К. Фонд, який створюється за рахунок чистого прибутку для забезпечення покриття можливих збитків від фінансово-господарської діяльності.

5. Розв'язати задачі:

Задача 1.

Вихідні дані :

Підприємство на звітну дату мало такі дані за балансом: а) статутний капітал - 8923,63 тис. грн.; б) пайовий капітал - 162,50 тис. грн.; в) інший додатковий капітал - 107,13 тис. грн.; г) резервний капітал -549,63 тис. грн.; д) нерозподілений прибуток— 1263,75 тис. грн. е) не-оплачений капітал - 25,0 тис. грн.; ж) довгострокові кредити банків -62,5 тис. грн.; з) довгострокові фінансові зобов'язання - 50,0 тис. грн.; к) відстрочені податкові зобов'язання -94,75 тис. грн.; л) забезпечення виплат персоналу — 423,75 тис. грн.; м) інші забезпечення — 6/8,13 тис. грн.; н) короткострокові кредити банків - 375,0 тис. грн.; о) поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями - 75,0 тис. грн.; п) кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги — 802,50 тис. грн.; р) поточні зобов'язання за розрахунками:

з одержаних авансів -841,63 тис. грн., з бюджетом по сплаті податків - 483,0 тис. грн., з позабюджетних платежів — 66,88 тис. грн., зі страхування — 52,13 тис. грн., з оплати праці - 172,63 тис.грн., з учасниками по виплаті дивідентів - 580,5 тис.грн., інші поточні зобов'язання - 50,25.

Необхідно :

Визначити обсяг фінансових ресурсів.

Задача 2.

По закінченні звітного року фірма мала на поточному рахунку 39,5 тис. грн. Грошові кошти в касі становили 3,5 тис. грн. Вартість необоротних активів становила 405 тис. грн, у тому числі нарахована амортизація дорівнювала 22,37 тис. грн. Вартість виробничих запасів — 15 тис. грн, готової продукції — 26,5 тис. грн. Дебіторська заборгованість становила 26,0 тис, кредиторська — 21,1 тис. грн. Заборгованість акціонерам з виплати дивідендів — 1,2 тис. грн. Внески власників фірми у статутний фонд — 381 тис. грн, короткостроковий банківський кредит — 80 тис, сума нерозподіленого прибутку — 9,83 тис. грн.

Складіть бухгалтерський баланс фірми на кінець звітного року, визначте співвідношення між власним та позичковим капіталом.

Задача 3.

Чиста виручка від реалізації продукції становить 64 200 тис грн, собівартість реалізованої продукції — 32 620 тис, адміністративні витрати — 8840 тис, витрати на збут — 6000 тис, інші витрати — 1000 тис. грн. Податок на прибуток — 18 %. Визначте валовий прибуток підприємства від реалізації продукції, прибуток від операційної діяльності, чистий прибуток, рентабельність реалізованої продукції.

Задача 4.

Вихідні дані :

Виручка від продажу продукції із урахуванням інших надходжень (без ПДВ, акцизів) складає 48752,5 тис.грн. Заробітна плата - 5580,0 тис.грн. Матеріально-грошові витрати (без врахування витрат на оплату праці) - 29568,5 тис.грн. Отриманий чистий дохід у розмірі 35 % направляється на сплату податків до бюджету, а решта залишається на підприємстві. Визначити валовий та чистий доходи та розподілити їх .

Задача 5.

Вихідні дані:

- 1) дохід (виручка) від реалізації продукції - 6300,0 тис.грн.
 - 2) відрахування з доходу :
- податок на додану вартість - 1050,0 тис.грн.

- акцизний податок - 320,0 тис.грн.
- інші відрахування - 250,0 тис.грн.
собівартість реалізованої продукції- 3000,0 тис.грн. інші операційні доходи - 1240,0 тис.грн. адміністративні витрати — 950, тис.грн. витрати на збут - 220,0 тис.грн. інші витрати 660,0 тис.грн.

Необхідно :

Визначити фінансовий результат від операційної діяльності підприємства.

Задача 6.

Визначте повну початкову вартість основних фондів підприємства, якщо відомо, що річна норма амортизаційних відрахувань становить 15%, а сума щорічних амортизаційних відрахувань — 4800 гривень.

Задача 7.

Визначте суму податку на прибуток, відрахованого до бюджету, якщо прибуток від звичайної діяльності до оподаткування — 250 тис. грн, ставка податку на прибуток — 18 %, сума пільг — 35 тис. грн.

Тема 9. Фінанси домогосподарств та фінансове забезпечення соціальних гарантій населення

План практичного заняття

1. Сутність, місце та роль фінансів домогосподарств у фінансовій системі держави
2. Джерела формування доходної бази бюджету домогосподарств
3. Напрями здійснення витрат домогосподарств

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення категорії "фінанси домогосподарств".
2. Охарактеризуйте види кредитів, що залучаються домогосподарствами.
3. Які фактори здійснюють вплив на рівень позикової активності домогосподарств?
4. Які види ресурсів формують систему доходів домогосподарств?
5. Назвіть основні проблеми економічного вибору домогосподарств.
6. Охарактеризуйте алгоритм фінансового обґрунтування економічного вибору громадян.
7. В яких ситуаціях пенсійного забезпечення можуть брати участь громадяни України?
8. Проаналізуйте переваги та недоліки введення обов'язкового медичного страхування населення.
9. Вкажіть основні варіанти розв'язання житлової проблеми в Україні.
10. Назвіть умови надання цільового державного пільгового кредиту на здобуття вищої освіти громадян.

Самостійна робота

1. Виконати реферат на тему:

1. Іпотека як інструмент позабюджетного житлового інвестування.
2. Зарубіжний досвід іпотечного кредитування та особливості його впровадження в Україні.
3. Застосування новітніх банківських послуг для обслуговування фізичних осіб.
4. Основні причини виникнення житлової проблеми в Україні та напрями її вирішення.
5. Напрями реалізації пенсійної реформи в Україні.
6. Моделювання процесів здійснення економічного вибору домогосподарств.
7. Обов'язкове медичне страхування населення зарубіжних країн.

8. Банківське кредитування освітніх програм населення.

9. Механізми забезпечення економічної рівноваги на вітчизняному ринку житла. 10. Оцінка кредитоспроможності банком фізичної особи - позичальника.

2. Тест-контроль

1. Членів домогосподарства обов'язково повинно поєднувати:

- а) наявність сімейних зв'язків;
- б) спільне ведення господарства;
- в) спільне місце проживання;
- г) спільне розпорядження фінансовими ресурсами.

2. Довгострокові позики, за рахунок яких фінансується придбання житла - це:

- а) іпотечні кредити;
- б) разові кредити;
- в) лізингові кредити;
- г) сезонні кредити.

3. Платіжно-розрахунковий документ, через який проводиться управління рахунком в банку для здійснення безготівкових розрахунків при купівлі товарів, послуг та отриманні готівкових авансів - це:

- а) вексель;
- б) аваль;
- в) дебетова картка;
- г) кредитна картка;

4. Трансфертні платежі у вигляді дотацій і субсидій на соціальне забезпечення не виплачуються:

- а) особам з тимчасовою втратою працездатності;
- б) малозабезпеченим особам;
- в) пенсіонерам;
- г) вірна відповідь відсутня.

5. Чиста приведена вартість розраховується як:

- а) різниця між теперішніми вартостями всіх майбутніх надходжень та всіх поточних і майбутніх виплат за ануїтетом;
- б) сума теперішніх вартостей всіх майбутніх надходжень та всіх поточних і майбутніх виплат за ануїтетом;

в) різниця між теперішніми вартостями всіх поточних і майбутніх виплат та всіх майбутніх надходжень за ануїтетом.

г) сума теперішніх вартостей всіх майбутніх надходжень та всіх поточних виплат за ануїтетом.

6. Проект, щодо якого здійснюється економічний вибір варто приймати, якщо:

- а) значення показника його чистої приведеної вартості додатне;
- б) значення показника його чистої приведеної вартості від'ємне;
- в) значення показника його чистої приведеної вартості дорівнює нулю;
- г) значення показника його майбутньої вартості додатне;

7. Однакові грошові виплати або грошові надходження, які здійснюються через однакові проміжки часу протягом визначеного періоду — це:

- а) складні відсотки;
- б) прості відсотки;
- в) приведена вартість;
- г) ануїтет.

8. Пенсійна система, що передбачає сплату пенсійних внесків всіма працюючими особами має назву:

- а) професійна система;
- б) добровільна система;
- в) накопичувальна система;
- г) солідарна система.

9. Корпоративні пенсійні фонди формуються за рахунок:

- а) внесків працівників, об'єднаних професійними інтересами;
- б) внесків роботодавців;
- в) державних дотацій;
- г) внесків населення.

10. В ролі страховиків при обов'язковому медичному страхуванні виступають:

- а) громадяни;
- б) державні органи влади;
- в) спеціалізовані фінансово-кредитні установи, що мають відповідну ліцензію;
- г) медичні установи.

3. Визначте правильні чи неправильні такі твердження:

1. Поняття "домогосподарство" і "сім'я" є тотожними.
2. Члени домогосподарств вкладають вільні фінансові ресурси в найменш ризикові проекти?
3. Одним з способів фінансування потреби у житлі є іпотечні кредити.
4. Доходи фізичних осіб оподатковуються за ставкою 15 %.
5. Найбільшу потребу у кредитних ресурсах відчувають молоді сім'ї та сім'ї з дітьми.

4. Тестове завдання

До даних термінів доберіть єдине правильне визначення серед тих, що наводяться нижче.

Терміни

- а) домогосподарство;
- б) ануйтет;
- в) складні відсотки;
- г) іпотека;
- д) дебетова картка;
- ж) кредитна картка;
- з) разовий кредит;
- к) приведена вартість;
- л) солідарна система пенсійного забезпечення; м) корпоративні пенсійні фонди.

Визначення

1. Рівновеликі грошові виплати або грошові надходження, які здійснюються через однакові проміжки часу протягом визначеного періоду;
2. Форма споживчого кредитування, яка характеризується одноразовим погашенням всієї суми позичених коштів;
3. Іменний платіжно-розрахунковий документ, який видають банки або торговельні фірми своїм клієнтам для оплати необхідних для них товарів і послуг, придбаних у кредит;
4. Поточна сума наявних коштів, еквівалентна розмірові платежу або потокові платежів, що повинні бути отримані в майбутньому;
5. Суб'єкт економічної діяльності, економічна одиниця, яка складається з однієї чи кількох осіб, об'єднаних потребою здійснення спільної господарської діяльності з метою задоволення власних споживчих потреб, а також постачання трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів на відповідні ринки;

6. Система пенсійного забезпечення, що передбачає сплату пенсійних внесків всіма працюючими особами;

7. Відсоткові гроші, при нарахуванні яких за базу береться нарощена сума попереднього періоду;

8. Фонди пенсійного забезпечення, що утворюються на підприємствах для працівників з ініціативи власників (керівників);

9. Інструмент управління рахунком в банку для здійснення безготівкових розрахунків при купівлі товарів, послуг та отриманні готівкових авансів;

10. Довгострокові позики, за рахунок яких фінансується придбання житла.

5. Розв'язати задачі:

Задача № 1.

Банк "Гарантія" надав своєму співробітнику кредит на туристичну подорож в розмірі 12000 грн під 14,5 % річних на 2 роки. Яку суму доведеться повернути позичальнику після закінчення строку дії кредитної угоди, за умови, що відсотки нараховуються за складним методом?

Задача № 2.

Співробітник виробничої компанії вирішив взяти кредит для придбання автомобіля за 50000 грн. Банківські умови кредитування передбачають надання позики на п'ятирічний термін під 12 % річних. Альтернативним варіантом для позичальника є отримання необхідних коштів в борг в кредитній спілці, за умови, що через 5 років необхідно повернути 100000 грн. Який варіант позики особі доцільно обрати, за умови нарахування відсотків за складним методом?

Задача № 3.

Студентка на честь вступу до навчального закладу отримала в подарунок від батьків дисконтну облігацію на суму 25000 грн. За цим типом облігації жодні виплати грошових коштів не здійснюються аж до настання строку погашення. При цьому власниця помилково вважає, що вже володіє сумою в 25000 грн. Якою є реальна теперішня вартість облігації, якщо ставка дисконту становить 8 % річних (складні відсотки), а строк погашення настане не раніше ніж через 5 років?

Задача № 4.

Юнак двадцятирічного віку вирішив покласти на депозитний рахунок 1000 грн. при ставці складного відсотка 10 % річних. Яка сума коштів буде на рахунку вкладника при досягненні ним пенсійного віку? Як зміниться ця сума, якщо ставка відсотка буде складати 11 % річних?

Задача № 5.

Пенсіонерка має намір відкладати по 1000 грн з пенсії щорічно протягом наступних п'яти років. Яка сума коштів накопичиться на її рахунку до кінця визначеного періоду, якщо відсоткова ставка по депозиту становить 13,5 % річних?

Задача № 6.

Визначте, яку суму грошей потрібно розмістити на рахунку накопичувального фонду, за яким нараховується 12 % річних для того, щоб згодом отримувати виплати в сумі по 5000 грн в рік протягом наступних трьох років.

Змістовий модуль 4 - Фінанси цільових фондів та особливості функціонування фінансового ринку

Тема 10. Державні цільові фонди

План практичного заняття

1. Класифікація і характеристика загальнодержавних фондів.
2. Позабюджетні фонди, що створені в Україні.
3. Недержавні фінансові фонди.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте коротку характеристику законодавчої бази функціонування державних цільових фондів.
2. Яке призначення Фонду соціального захисту інвалідів?
3. Які особливості формування цільових фондів у структурі державних і місцевих бюджетів?
4. Поясніть необхідність існування державних позабюджетних фондів.
5. Охарактеризуйте законодавчу базу, принципи бюджетної системи і напрями використання коштів Пенсійного фонду.
6. Які основні завдання Державного фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття?
7. Назвіть джерела формування коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.
8. В яких випадках підприємства повинні перераховувати цільові кошти до Фонду соціального захисту інвалідів?
9. Які суб'єкти беруть участь у недержавному пенсійному страхуванні?
10. Яка специфіка діяльності благодійних фондів?

Самостійна робота

1. Питання для самостійного опрацювання:

1. Загальнодержавні фонди цільового призначення, їх класифікація і характеристика.
2. Характеристика загальнодержавних позабюджетних цільових фондів, що створені в Україні.
3. Недержавні фінансові фонди.

2. Виконати реферат на тему:

1. Джерела формування державних цільових фондів та їх призначення.
2. Державні цільові фонди, що входять до складу державного бюджету та причини їх створення.

3. Тест-контроль

Дати відповіді на запитання тестів:

1. Державні цільові фонди поділяють на:

- а) відомчі;
- б) галузеві;
- в) економічні;
- г) регіональні.

2. У відсотках до якого показника здійснюються відрахування підприємств до Пенсійного фонду:

- а) валового доходу підприємства;
- б) фонду заробітної плати;
- в) прибутку;
- г) собівартості продукції.

3. Кошти Пенсійного фонду України використовують на:

- а) фінансування розвитку медицини;
- б) соціально-культурні цілі;
- в) фінансування державних та регіональних програм соціальної підтримки пенсіонерів;
- г) фінансування державних та регіональних програм соціальної підтримки пенсіонерів.

4. Право створювати цільові фонди мають:

- а) загальнодержавні органи влади;
- б) місцеві органи влади;
- в) правильні відповіді а і б;
- г) немає правильної відповіді.

5. Цільові фонди створюють шляхом:

- а) виділення коштів з бюджету;
- б) створення власних джерел доходів;
- в) правильні відповіді а і б;
- г) немає правильної відповіді.

6. Позабюджетні цільові фонди:

- а) Пенсійний фонд;
- б) Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- в) Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;
- г) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві

та професійних захворювань;

- д) Фонд соціального захисту інвалідів;
- е) Фонд охорони навколишнього природного середовища;
- ж) правильні відповіді а, б, в, г;
- з) правильні відповіді а, в, д, ж.

7. Цільові фонди, що входять до складу Державного бюджету України:

- а) Пенсійний фонд;
- б) Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- в) Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;

г) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

- д) Фонд соціального захисту інвалідів;
- е) Фонд охорони навколишнього природного середовища;
- ж) правильні відповіді а, б, в, г;
- з) правильні відповіді д, е.

8. Величина ресурсів пенсійного забезпечення визначається:

- а) демографічними причинами;
- б) економічними причинами;
- в) всі відповіді правильні;
- г) немає правильної відповіді.

9. Демографічні причини визначення величини ресурсів пенсійного забезпечення:

- а) середня тривалість життя і її динаміка;
- б) кількість осіб пенсійного віку;
- в) чисельність працездатного населення;
- г) економічний стан країни в цілому;
- д) співвідношення рівнів заробітної плати і пенсії;
- е) правильні відповіді а, б, в, г;
- ж) немає правильної відповіді.

10. Економічні причини визначення величини ресурсів пенсійного забезпечення:

- а) економічний стан країни в цілому;
- б) співвідношення рівнів заробітної плати і пенсії;
- в) надбавки за стаж, умови роботи та ін;
- г) наявність і частка осіб, що мають право на пільги при визначенні рівня пенсійного забезпечення;

- д) середня тривалість життя і її динаміка;
- е) кількість осіб пенсійного віку;
- ж) чисельність працездатного населення та ін.;
- з) правильні відповіді а, б, в, г;
- і) правильні відповіді д, е, ж.

4. Тестове завдання

До даних термінів доберіть єдине правильне визначення серед тих, що наводяться нижче.

Терміни

1. Позабюджетні фонди.
2. Цільові фонди.
3. Валютні фонди.
4. Резервні фонди.
5. Гарантійні фонди.
6. Амортизаційний фонд.
7. Страхові фонди.

Визначення

А. Фонди, що створюються для забезпечення гарантованих умов повернення коштів, залучених від муніципальних позик.

Б. Фонди, створені при кредитних установах, що надають гарантії з кредитів заново створеним підприємствам.

8. Різновид позабюджетних фондів, що використовуються для розв'язання конкретних проблем, визначених органами місцевого самоврядування.

Г. Валютні кошти органів місцевого самоврядування, що формуються на основі порядку, встановленого законодавством України, включаються до складу місцевого бюджету і витрачаються з метою, визначеною місцевою владою.

Д. Грошові ресурси, що акумулюються на окремих рахунках, використовуються за цільовим призначенням для фінансування конкретних програм чи заходів.

Є. Спеціальні фонди, що формуються у складі місцевих бюджетів і використовуються для фінансування невідкладних заходів, не передбачених при їх затвердженні.

Ж. Фонди, що формуються за рахунок амортизаційних відрахувань муніципальних підприємств і є організаційною формою концентрації фінансових ресурсів для оновлення обладнання в муніципальному секторі економіки.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

План практичного заняття

1. Причини виникнення дефіциту бюджету та методи його фінансування.
2. Економічна сутність і форми державного кредиту.
3. Державний борг, його економічні наслідки.
4. Управління державним боргом.

Питання для самоконтролю:

1. Які завдання вирішуються при формуванні бюджету? У чому полягає урівноваженість доходів та видатків?
2. Що означає поняття „бюджетний профіцит”? Охарактеризуйте форми бюджетного профіциту.
3. Що таке бюджетний дефіцит?
4. Охарактеризуйте види бюджетного дефіциту.
5. Назвіть основні причини виникнення бюджетного дефіциту.
6. Охарактеризуйте основні концепції збалансованості бюджету. Яка мета їх використання?
7. Охарактеризуйте методи фінансування бюджетного де
8. Дайте визначення поняття „державний кредит”? Чим зумовлена необхідність державного кредиту?
9. Охарактеризуйте основні функції, які виконує державний кредит.
10. Назвіть суб'єктів державно-кредитних відносин.
11. Охарактеризуйте види та форми державного кредиту. Що є забезпеченням державного кредиту?
12. Назвіть критерії класифікації державних запозичень.
13. Охарактеризуйте чинники, на яких ґрунтується залучення позик.
14. Назвіть необхідні передумови проведення державних запозичень.
15. Що таке державний борг? Охарактеризуйте його складові.
16. Якими правовими нормами регулюється величина державного боргу України?
17. Що розуміється під управлінням державним боргом? Які показники оцінки державного боргу ви знаєте?
18. Охарактеризуйте основні методи управління державним боргом.
19. Назвіть основні економічні наслідки державного боргу.

Самостійна робота

1. Виконати реферат на тему:

1. Структура державного боргу та механізм його формування.
2. Державний борг України та механізм його обслуговування.
3. Вплив державного боргу на фінансове становище держави.

2. Тест-контроль

Дати відповіді на запитання тестів:

1. Дефіцит державного бюджету утворюється, коли:
 - а) витрати держави зменшуються;
 - б) сума податкових надходжень скорочується;
 - в) сума витрат держави перевищує суму податкових надходжень.

2. Дефіцит бюджету — це:

- а) перевищення доходів над видатками;
- б) перевищення видатків над доходами.

3. Випуск облігацій внутрішньої державної позики здійснює:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Національний банк України;
- в) Державне казначейство України.

4. Для покриття дефіциту державного бюджету використовується кредит:

- а) державний;
- б) банківський;
- в) комерційний.

5. Видами бюджетного дефіциту є:

- а) циклічний;
- б) структурний;
- в) внутрішній.

6. До державних боргових зобов'язань належить:

- а) облігація;
- б) казначейський вексель;
- в) приватизаційне боргове зобов'язання і житловий чек;
- г) усі відповіді правильні.

7. Джерелом покриття державного боргу є:

- а) видатки бюджету;
- б) доходи бюджету;
- в) державні кредити.

8. Управління державним внутрішнім боргом України здійснює:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Національний банк України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Президент України.

9. Державний борг є:

- а) внутрішній;
- б) зовнішній та внутрішній;
- в) інвестиційний;
- г) комерційний.

10. У державному кредиті:

- а) держава — позичальник, а юридичні та фізичні особи — кредитори;
- б) держава — кредитор, а юридичні та фізичні особи — позичальники;
- в) держава, юридичні та фізичні особи можуть бути як кредиторами, так і позичальниками.

11. Зовнішній державний кредит — це кредит, наданий:

- а) підприємством підприємству;
- б) банком банку;
- в) урядом однієї держави урядові іншої держави.

12. Які є способи коригування позикової політики:

- а) мінімізація вартості позики, стабілізація державних цінних паперів;
- б) управління зовнішнім і внутрішнім боргом;
- в) рефінансування, конверсія, консолідація, уніфікація, обмін за регресивним співвідношенням, відстрочення погашення позики, реструктуризація, анулювання?

13. Державний кредит — це:

- а) особлива форма грошових відносин, коли держава є кредитором, позичальником або гарантом;
- б) складова загальнодержавних фінансів, яка дає змогу утворити централізовані фінансові ресурси для потреб держави;
- в) грошові відносини, які виникають між державою, юридичними і фізичними особами та пов'язані з мобілізацією коштів та їхнім використанням на фінансування державних потреб.

14. Конверсія — це:

а) зміна дохідності позики;
б) збільшення строків дії випущеної позики;
в) об'єднання кількох позик в одну, коли облігації раніше випущених кількох позик обмінюються на облігації нової позики.

15. Консолідація — це:

а) зміна дохідності позики;
б) збільшення строків дії випущеної позики;
в) об'єднання кількох позик в одну, коли облігації раніше випущених кількох позик обмінюються на облігації нової позики.

16. Уніфікація позики — це:

а) зміна дохідності позики;
б) збільшення строків дії випущеної позики;
в) об'єднання кількох позик в одну, коли облігації раніше випущених кількох позик обмінюються на облігації нової позики.

17. Джерелом покриття держаного боргу є:

а) прибутки підприємств від використання наданих кредитів;
б) трансфертні платежі;
в) доходи бюджету.

18. За характером виплати доходу державні позики поділяють на:

а) виплати за кредитами урядам іншими країнь, міжнародним організаціям та фінансовим інститутам;
б) коротко-, середньо- та довгострокові;
в) фіксовані та плаваючі;
г) дисконтні, вирашні та процентні;
д) знеособлені та цільові.

19. Через розподільну функцію державного кредиту здійснюється:

а) регулювання грошового обігу;
б) формування централізованих грошових фондів держави;
в) фінансування витрат держави;
г) підтримка малого бізнесу.

20. Якщо центральний банк продає велику кількість державних цінних паперів на відкритому ринку, то він має на меті:

а) зробити кредит більш доступним;
б) ускладнити придбання населенням державних цінних паперів;
в) збільшити обсяг інвестицій;

г) зменшити загальну масу грошей в обігу.

3. Тестове завдання

Варіант 1

До даних термінів доберіть єдине правильне визначення серед тих, що наводяться нижче.

Терміни

1. Анулювання (скасування) державного боргу.
2. Бюджетний дефіцит.
3. Внутрішній державний борг.
4. Зовнішній державний борг
5. Державний кредит.
6. Дефолт.
7. Казначейські зобов'язання (векселі).
8. Конверсія державного боргу.
9. Монетизований борг.
10. Облігація.
11. Обслуговування державного боргу.
12. Рефінансування державного боргу.
13. Уніфікація державного боргу.

Визначення

А. Випуск нових позик для того, щоб розплатитися з власниками облігацій старої позики.

Б. Сукупність економічних відносин, що виникають між державою та фізичними або юридичними особами (фінансово-кредитними установами, корпораціями, іноземними урядами, міжнародними фінансовими організаціями і приватними особами) з приводу мобілізації додаткових грошових коштів на кредитній основі, тобто на умовах поворотності, строковості та платності, у процесі формування загальнодержавного фонду фінансових ресурсів, у яких держава може виступати як позичальник, кредитор або гарант.

В. Зміна дохідності позик.

Г. Боргове зобов'язання держави, за яким у встановлені строки повертається борг і виплачується дохід у формі процента чи виграшу.

Д. Повна відмова держави від зобов'язань за випущеними позиками (внутрішніми, зовнішніми або за всім державним боргом).

Е. Боргові зобов'язання, спрямовані тільки на покриття бюджетного дефіциту.

Є. Об'єднання кількох позик в одну.

Ж. Заборгованість держави іноземним кредиторам, тобто громадянам та організаціям інших країн.

З. Визнання державою своєї неплатоспроможності.

И. Борг держави комерційним банкам як основним утримувачам державних цінних паперів, що фіксується у балансах банків, у зв'язку з чим аналіз його динаміки перебуває під пильним контролем.

І. Перевищення видатків над доходами бюджету.

К. Комплекс заходів держави з розміщення облігацій та інших цінних паперів, погашення позик, виплати процентів за ними, а також уточнення і зміни умов погашення раніше випущених позик і визначення умов і порядку здійснення нових державних запозичень.

Л. Заборгованість держави всім утримувачам облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) та інших державних цінних паперів, тобто громадянам та підприємствам своєї країни, які є кредиторами держави.

Варіант 2

Терміни

1. Бюджетний профіцит.
2. Відстрочка погашення позики або всіх раніше випущених позик.
3. Гарантовані запозичення.
4. Державний борг.
5. Державні запозичення.
6. Інфляційний податок.
7. Казначейські позики.
8. Консолідація державного боргу.
9. Немонетизований борг.
10. Обмін за регресивним співвідношенням.
11. Реструктуризація державного боргу.
12. Сеньйораж.
13. Управління державним боргом.

Визначення

А. Використання у комплексі повністю чи частково методів управління державним боргом країни.

Б. Зміна строків дії позик.

В. Відносини оказання фінансової допомоги суб'єктам господарювання з боку органів державної влади й управління за рахунок бюджетних коштів на умовах поверненості, строковості та платності.

Г. Забезпечення платоспроможності держави, тобто можливості погашення боргів.

Д. Невиконані державою фінансові зобов'язання перед населенням за соціальними виплатами, передбаченими чинним законодавством

(заборгованість за виплати пенсій, стипендій, допомог, заробітної плати та ін.) і заборгованість за господарських відносин з реальним сектором економіки (заборгованість за державними замовленнями, надання послуг державними установами та ін.).

Е. Перенесення строків виплати заборгованості.

Є. Сума заборгованості держави за випущеними і непогашеними внутрішніми державними запозиченнями, а також сума фінансових зобов'язань до іноземних кредиторів на певну дату, включаючи видані гарантії за кредитами, що надають місцевим органам влади, державним підприємствам, іноземним постачальникам.

Ж. Обмін облігацій попередніх позик на одну нову зі знижувальним коефіцієнтом.

З. Дохід держави від емісії грошей.

И. Прибуток, який отримує держава за високих темпів інфляції і який дорівнює втраті капіталу власниками грошових коштів внаслідок інфляційного процесу.

І. Операції, за якими уряд гарантує безумовне погашення запозичень, зробленими нижчестоящими органами влади й управління або окремими суб'єктами господарювання та виплату процентів за ними.

К. Перевищення доходів над видатками бюджету.

Л. Основна форма державного кредиту, коли держава виступає як позичальник для фінансування загальнодержавних потреб шляхом випуску і реалізації державних цінних паперів.

Тема 12. Фінансовий ринок

План практичного заняття

1. Сутність і функції фінансового ринку.
2. Суб'єкти та інструменти фінансового ринку.
3. Структура фінансового ринку. Характеристика ринку грошей та ринку капіталів.
4. Кредитний ринок та ринок цінних паперів.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення фінансового ринку.
2. Розкрийте економічну сутність та роль фінансового ринку.
3. Які функції виконує фінансовий ринок?
4. Дайте характеристику структури фінансового ринку.
5. Дайте визначення та класифікуйте суб'єктів і об'єктів фінансового ринку.
 6. Що являє собою ринок грошей?
 7. Що входить до ринку капіталів?
 8. У чому полягає значення фінансових посередників на фінансовому ринку? Класифікуйте їх.
 9. Охарактеризуйте роль держави та державного регулювання на фінансовому ринку.
 10. Дайте характеристику та класифікуйте основні інструменти фінансового ринку.
 11. Яка основна роль емітентів та інвесторів на фінансовому ринку?
 12. Як функціонує кредитний ринок?
 13. Як функціонує ринок цінних паперів?
 14. У чому полягає структуризація фінансового ринку? За якими критеріями вона здійснюється?
 15. Які інститути входять до складу інфраструктури фінансового ринку? Охарактеризуйте їхню діяльність.
 16. Які інструменти обертаються на фондовому ринку? Дайте характеристику та класифікуйте їх.

Самостійна робота

1. Виконати реферат на тему:

1. Правове регулювання фінансового ринку в Україні.
2. Структура фінансового ринку та його суб'єкти.
3. Фінансові інструменти фінансового ринку, їх економічна та правова природа.

4. Міжнародні стандарти розвитку фінансового ринку.

2. Тест-контроль

Дати відповіді на запитання тестів:

1. Фінансовий ринок — це:

а) специфічна сфера грошових відносин, яка функціонує за умов наявності в економіці реальних власників;

б) ринок, який складається із ринку цінних паперів та ринку позичкових капіталів;

в) сукупність економічних відносин у сфері трансформації тимчасово вільних коштів у позичковий капітал через фінансово-кредитні інститути та ринок цінних паперів на основі попиту та пропозиції.

2. Фінансовий ринок — це механізм:

а) утворення капіталу;

б) використання капіталу;

в) перерозподілу капіталу;

г) акумуляції капіталу.

3. Фінансовий ринок за інституційною ознакою поділяють на:

а) ринок грошей та ринок капіталів;

б) фінансово-кредитні інститути та ринок цінних паперів;

в) обліковий та міжбанківський ринок;

г) ринок позичкових зобов'язань та валютний ринок;

д) ринок банківських кредитів та депозитів.

4. Фінансовий ринок за часовою ознакою поділяють на:

а) ринок грошей та ринок капіталів;

б) обліковий та міжбанківський ринок;

в) кредитний ринок та фондовий ринок;

г) ринок позичкових зобов'язань та валютний ринок.

5. Ринок капіталів включає:

а) фондовий та валютний ринок;

б) ринок грошей та довгострокових банківських кредитів і депозитів;

в) обліковий, міжбанківський, валютний ринок;

г) ринок цінних паперів, середньо- та довгострокових банківських кредитів.

6. Грошовий ринок включає:

- а) фондовий та валютний ринок;
- б) ринок капіталів, довгострокових банківських кредитів та депозитів;
- в) обліковий, міжбанківський, валютний ринок;
- г) ринок грошових сурогатів та середньострокових фінансових інструментів.

7. Ринок цінних паперів включає:

- а) ринок грошей та ринок капіталів;
- б) первинний та вторинний ринки цінних паперів;
- в) біржовий та „вуличний” ринки;
- г) обліковий, міжбанківський та валютний ринки.

8. Суб'єкти фінансового ринку, що вкладають свої грошові кошти в цінні папери виключно в цілях отримання доходу — це:

- а) фінансові посередники;
- б) емітенти;
- в) індивідуальні інвестори;
- г) портфельні інвестори;
- д) стратегічні інвестори;
- є) інституціональні інвестори.

9. Кредитори та позичальники — це суб'єкти:

- а) страхового ринку;
- б) ринку позичкових капіталів;
- в) ринку цінних паперів;
- г) ринку нерухомості.

10. Об'єктами фінансового ринку є:

- а) фінансово-кредитні інститути;
- б) інститути інфраструктури фінансового ринку;
- в) держава, суб'єкти господарювання та домашні господарства;
- г) інструменти фінансового ринку;
- д) продавці та покупці фінансових активів.

11. Емітенти — це суб'єкти:

- а) що залучають фінансові ресурси;
- б) що вкладають грошові кошти у фінансові інструменти;
- в) що перерозподіляють фінансові ресурси;
- г) що реалізують різні види страхових послуг.

12. Суб'єкти фінансового ринку, що купують контрольний пакет акцій для здійснення управління підприємством, — це:

- а) фінансові посередники;
- б) емітенти;
- в) індивідуальні інвестори;
- г) портфельні інвестори;
- д) стратегічні інвестори;
- є) інституціональні інвестори.

13. До боргових фінансових інструментів належать:

- а) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- б) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- в) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки;
- г) первинні фінансові інструменти та деривативи.

14. За характером фінансових зобов'язань фінансові інструменти поділяють на такі види:

- а) інструменти грошового ринку, інструменти валютного ринку, інструменти страхового ринку, інструменти ринку цінних паперів, інструменти ринку золота та нерухомості;
- б) короткострокові та довгострокові фінансові інструменти;
- в) боргові та пайові;
- г) первинні та вторинні;
- д) з фіксованим та невизначеним доходом.

15. Деривативи в основному використовують:

- а) для отримання дивідендів;
- б) для отримання процентів;
- в) для засвідчення права власності на депозит у банку;
- г) для хеджування цінового ризику;
- д) для обслуговування операцій на ринку позичкових капіталів.

16. Фінансові інститути на фінансовому ринку — це:

- а) емітенти;
- б) інвестори;
- в) посередники;
- г) споживачі;
- д) зберігачі.

17. Обліковий та міжбанківський ринок — це частини:

- а) ринку грошей;
- б) ринку капіталів;
- в) валютного ринку;
- г) фондового ринку.

18. До пайових фінансових інструментів належать:

- а) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- б) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- в) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки;
- г) первинні фінансові інструменти та деривативи;
- д) акції, паї, інвестиційні сертифікати.

19. Ринок цінних паперів — це частина:

- а) ринку грошей;
- б) ринку капіталів;
- в) валютного ринку;
- г) ринку банківських кредитів.

20. Спеціалізовані небанківські установи — це:

- а) НБУ, спеціалізовані комерційні банки, пенсійні фонди;
- б) інвестиційні банки, ощадні банки, іпотечні банки, кредитні спілки;
- в) страхові компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, іпотечні та ощадні банки;
- г) кредитні спілки, фінансові фонди, інвестиційні та страхові компанії, пенсійні фонди.

21. Валютний ринок — це частина:

- а) ринку грошей;
- б) ринку капіталів;
- в) ринку банківських кредитів;
- г) фондового ринку;
- д) облікового та міжбанківського ринку.

22. До вторинних фінансових інструментів належать:

- а) акції, облігації, чеки, векселі, депозитні сертифікати;
- б) акції, інвестиційні сертифікати, опціони, свопи, облігації;
- в) державні та корпоративні облігації, казначейські та комерційні векселі, чеки, деривативи;
- г) ф'ючерсні та форвардні угоди, опціони, свопи, варіанти.
- д) акції, паї, інвестиційні сертифікати, ф'ючерсні та форвардні угоди.

23. Яка з організаційних структур є ключовою на фінансовому ринку:

- а) лізингові компанії;
- б) пенсійні фонди;
- в) страхові компанії;
- г) фондові біржі?

24. Вторинний ринок цінних паперів включає:

- а) продаж і купівлю цінних паперів, які щойно випущені;
- б) купівлю і продаж раніше випущених цінних паперів;
- в) мобілізацію цінних паперів;
- г) немає правильної відповіді.

25. Емітентом називається юридична особа, яка:

- а) купує цінні папери;
- б) випускає цінні папери;
- в) продає цінні папери;
- г) немає правильної відповіді.

26. Відповідно до чинного законодавства України банківська система складається з рівнів:

- а) одного;
- б) двох;
- в) трьох;
- г) чотирьох.

27. Який із зазначених цінних паперів не є борговим зобов'язанням:

- а) облігація;
- б) казначейське зобов'язання держави;
- в) акція;
- г) вексель?

28. Які акції гарантують виплату дивідендів у заздалегідь зазначеному розмірі, незалежно від суми отриманого прибутку:

- а) іменні;
- б) прості;
- в) привілейовані;
- г) на пред'явника?

29. Основною установою, що регулює функціонування ринку цінних паперів, є:

- а) Міністерство фінансів України;

- б) Національний банк України;
- в) Фонд державного майна;
- г) Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку.

3. Тестове завдання

До даних термінів доберіть єдине правильне визначення серед тих, що наводяться нижче.

Терміни

1. Первинний ринок цінних паперів.
2. Вторинний ринок цінних паперів.
3. Інвестиційний фонд.
4. Акція.
5. Дивіденд.
6. Портфель цінних паперів.
7. Котирування.
8. Опціон.
9. Фондова біржа.
10. Біржовий індекс.

Визначення

А. Організаційна форма ринку, на якому здійснюється торгівля цінними паперами.

Б. Середній показник біржової активності, що узагальнює динаміку цін на цінні папери і свідчить про зміни в рівні цін за визначений період.

В. Ринок, на якому здійснюються операції з випущеними в обіг цінними паперами.

Г. Ринок, на якому корпорації залучають капітал шляхом розміщення цінних паперів.

Д. Юридична особа, заснована у формі закритого акціонерного товариства з урахуванням вимог „Положення про інвестиційні фонди й інвестиційні компанії”.

Є. Цінні папери, згруповані для обліку за їхніми типом і призначенням.

Ж. Право купівлі або продажу цінних паперів за фіксованою ціною протягом встановленого терміну.

З. Частина прибутку акціонерного товариства, що розподіляється щорічно між акціонерами після сплати податків, відрахувань на розширення виробництва, поповнення резервного фонду та інших невідкладних відрахувань.

І. Визначення ринкового курсу цінного папера.

К. Цінний папір, що засвідчує участь у статутному капіталі акціонерного товариства.

Рекомендована література

Базова

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР
2. Бюджетний Кодекс України № 2456-VI от 08.07.2010
3. Закон України „Про Державний бюджет України” на відповідний рік. Закони України//Відомості Верховної ради України або Офіційний вісник України.
4. Податковий кодекс України. Із змінами, внесеними Законами України № 2856 – VI) від 23.06.2017 року.
5. Василик О.Д. Державні фінанси України. Навчальний посібник. Изд-во: Київ: Вища школа, 2007, 318 с.
6. Венгер В. В. Фінанси: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Венгер. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 432 с.
7. Коваленко Д.І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика [текст]: навч.посіб./Д.І Коваленко, В.В. Венгер – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 578с.
8. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2018. — 412 с.
9. Лондар С.Л., Тимошенко О.В. Фінанси: Навчальний посібник. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 384 с.
10. Оспішев В.І. Фінанси: Курс для фінансистів: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / За ред.. — К., 2008. — 567 с.
11. Юрія С.І.Фінанси: Підручник/За ред. С.І.Юрія, В.М.Федосова.- К.: Знання, 2008.-611с.
12. Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л. та ін. Теорія фінансів Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.

Допоміжна

1. Базецька Г. І. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері : навчальний посібник / Г. І. Базецька, Л. Г. Суботовська, Ю. В. Ткаченко. Харків : ХНАМГ, 2012. 292 с. Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/27132/1/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
2. Бюджетна система:навч. посіб./Н.Д. Чала, Л.В. Лазоренко. - К.:Знання, 2010. - 223 с.
3. Гроші та кредит : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с. Режим доступу: [http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/%D0%A4%D0%B0%](http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/%D0%A4%D0%B0%BD%D1%81%D0%B8%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf)

